

UKF

Medlemsinformation 2 - nyhetsbrev juni 2006

Årgång 20

Arkeologidagen - sönd. 27 augusti kl 13
Rösaring - boplat, kultplats, labyrint, processionsväg, tolkningar

Runor i Upplands-Bro - tre onsdagar varannan vecka
6 sept kl 19 Att läsa runor
20 sept kl 17.30. En exkursion i runstenarnas landskap
4 okt. kl 19 Runstenar i tid och rum
Ledare: Jan Owe

Håtunaleken - är det något att högtidlighålla
Håtuna kyrka - dramatisering - renässansmusik, 29 sept - 1 okt

Kyrkoherdarnas roll i samhället på 1700-talet.
Föredrag av Carin Bergström, museichef på Skokloster. Dagcentralen Bro

Köp nya hembygdsboken: Upplands-Bro - från då till nu
- en fortsättning på Det hände i Upplands-Bro utgiven 1984
- försäljningen ger UKF välbehövligt rörelsekapital
- vi står inför en dyrbar upprustning av våra laserskrivare

UKF:s hemsida 1996 - 2006
- några exempel på det värdefulla med internet för såväl UKF som besökare

Synpunkter och betraktelser i historiska och antikvariska ämnen
Den rätta historien - eller den sanna. Det är frågan

I korthet: Rapport från årsmötet: Bengt Borkeby avtackas.
Välbesökt vårutflykt - Nytt kommunhus - Fullmånen och processionsvägen

Föreningen för
Upplands-Bro
Kulturhistoriska
Forskningsinstitut

Ordförande: Curt Dahlgren. Markviksvägen 19. 165 59 Hässelby, 0708-44 22 48
Skr: Börje Sandén, Målarvägen 19, 197 30 Bro. 08-582 405 15 **E-post:** ukf@ukforsk.se
Upplys. Börje Sandén, 08-582 405 15. Telesvar 582 413 55. **Webbplats:** www.ukforsk.se
Ulla Zetterberg, v.ordf, 582 423 86. e-post ullazetterberg@home.se **pg: 27 58 94-4**

Kulturarrangemang 2006 UKF och andra kulturorganisationer

UKF tar vanligen upp en deltagaravgift på 20-50:- vid publika aktiviteter beroende på våra omkostnader. Tillsammans med den årliga medlemsavgiften är denna deltagaravgift en viktig inkomstkälla för UKF. Alla arrangemang är öppna för allmänheten. Tag gärna med vänner och bekanta.

Ibland kan det krävas förhandsanmälan. Kontrollera tid och plats på kommunens annonsida Det händer i Upplands-Bro i lokaltidningen Mitt i Upplands-Bro, där våra publika arrangemang brukar finnas med under rubriken På gång. Ibland publiceras våra aktiviteter även under KULTUR och NÖJE.

Se också vår hemsida www.ukforsk.se eller ring UKF:s telefonsvarare 08-582 413 55 för ev. ändringar

Lörd-sönd 12-13 aug. *Factory, Nacka Strand.*

Släktforskardagarna 2006 - Sveriges enda renodlade mässa för Släkt- och hembygdsvetenskap.

UKF är inbjudet att visa sin verksamhet i Sveriges Hembygdsvetenskaps monter och vid ett seminarium ge exempel på tjänster som hembygdsvetenskapen kan erbjuda släktforskarna. Föredraget hålls sönd kl 10.15

Presentation: www.stockholm.se

Föreläsningens program: www.ukforsk.se; UKF

Sönd 27 aug kl 13 - ca 16. *Samling vid Stora Ekeby gård i Låssa socken i Upplands-Bro kommun. Gården ligger vid en enskild väg med tillfällig vägskyltning från vägskälet söder om Låssa kyrka. 20:-*

Arkeologidagen

Rösaring – boplats, kultplats, labyrint, processionsväg
Vandring 2 km. För dem som vill besöka Djupdal blir det ytterligare 2 km vandring. Paus för medtagen förtäring. Se vägbeskrivning nedan. Ledare: Börje Sandén, Upplands-Bro Kulturhist. Forskningsinstitut.
[Läs mer om Rösaring på hemsidan www.ukforsk.se](http://www.ukforsk.se)

Vid den första fornminnesinventeringen på 1660-talet fanns ännu en levande tradition om Rösaring som en plats där man fordom *dyrkat hednagudarna*. Man nämnde en *trojeborg* som låg ”mycket monumenterligt” uppe på ”Röra Backe”, en del av Uppsalaåsen. Den unika *processionsvägen* blev dock inte känd förrän på 1980-talet. Det var denna ”ceremoniväg” som utlöste de första arkeologiska undersökningarna på platsen under ledning av riksantikvarieämbetet.

På 1990-talet fortsattes undersökningarna av läns-museet. Vid alla tillfällena, fördelade på 5 somrar, utgjordes arbetsstyrkan av medlemmar i Stockholms läns hembygdsvetenskaps arkeologisektion. Under dagen kommer vi att redogöra för resultaten och diskutera olika förslag till tolkningar.

Vi börjar vid Stora Ekeby omedelbart söder om kultplatsen, alltså nedanför åsen, där boplatserna legat. De äldsta är från tidig järnålder. Här finns också gravkullar med närmare 30 m diameter, en av dem är en avplanad platåhöj. Därefter vandrar vi upp till kultplatsen, där vi berättar om utgrävningarna och spekulerar kring olika scenarier för kult och processioner.

För dem som vill ta del av den romerska historieskri-varen Tacitus' 2000-åriga berättelse om fruktbarhets-gudinnan som kom i en vagn till folken på öar i Skandinavien, avslutar vi med fortsatt vandring på ett par km. Vi tar oss till den stora dödisgropen Djupdal, som på den tiden var en vik av Mälaren för att få en föreställning om vad som kan ha legat bakom den makabra avslutningen på fruktbarhetsceremonin.

Vägbeskrivning.

Kommer du till Bro längs E18 skall du lämna motorvägen vid Trafikplats Bro, följ väg 269 söderut, passera järnvägsviadukten och sedan följ flera vägskyltar Lindormsnäs. Passera vägs skylt mot Låssa kyrka/ Gravområde. Åk in på en enskild grusväg med skylt Stora Ekeby gård med tillfällig skyltning till startplatsen. Länk till Läns museet arkeologiavdelning:

<http://www.lansmuseum.a.se/arkeologi>

Länk till Läns museets Rapport 2000:11

<http://www.lansmuseum.a.se/ inneh/pdf/Rosaring.pdf>

Ons 6/9, 20/9, 4/10. 20:- per gång

Runor i Upplands-Bro

En miniserie om tre träffar varannan vecka

Det blir två föreläsningar och en exkursion under ledning av Jan Owe, Bro. Jan är runexpert med egen [hemsida](http://www.ukforsk.se) och samarbetar med Uppsala universitet med en databas över samtliga runinskrifter Efter en inledande föreläsning åker vi i bilar runt till några utvalda runstenar i Bro och Håtunaområdet. Vår miniserie avslutas med en föreläsning om runstenarnas roll i landskapet, inom arkeologin, i vårt språk, i kyrkohistorien och dess roll efter runstenstiden, som i stort sett sammanfaller med vikingatiden.

Ett samarrangemang med Bro-Lossa Hembygdsvetenskap

Onsd 6 sept. kl 19 *Hembygdsgården Klint i Bro.*

Att läsa runor

Runor har använts under en längre tidsrymd än vi hittills har använt latinska bokstäver. När började vi använda runorna? Runinskrifter före vikingatiden. En kort runskola. Futharken - dåtidens ABC, men olika runtyper. Hur läser man en runsten? Vad behöver man kunna för att läsa en runsten? Vad finns det för runinskrifter i Upplands-Bro? Speciellt går vi igenom de i Kungängenområdet. Vad kan man hitta på webben? .Arr. UKF och Bro-Lossa hembygdsvetenskap

Onsd 20 sept, kl 17.30. Samling vid Bro prästgård för samåkning i bilar

En exkursion i runstenarnas landskap

Vi besöker runstenar i Bro och Håtunaområdet. Vad säger dessa inskrifter? Hur skiljer sig vikingarnas språk från vårt? Olika ornamentik och olika ristare. Vi börjar med stenen vid Bro prästgård, fortsätter med Assurstenen, stenen vid Kallhäll/Tätörp, Ingvarstenen vid Håtuna kyrka, och Grynstatenen i Håbo-Tibble och ytterligare några om tiden räcker till.

Arr. UKF och Bro-Lossa hembygdsförening

---

29 sept-okt Håtuna kyrka. Kl 19.00 .resp 18.00

Högtidlighållandet av Håtunaleken 700 år.

Dramatisering, musik, rimkrönikan. Manusförfattare och regissör är Stefan Moberg, densamme som skapade utomhusföreställningarna för flera år sedan. Föredrag om Håtunalekens historiska betydelsen av Börje Sandén. Föreställningen eller delar av den avses bli framförd vid *ytterligare några tillfällen. Se annonser* Är Håtunaleken något att fira? Se Nyhetsbrev 2005:1

Arr. Upplands-Bro Musik- och Teatersällskap och Håtuna församling i samverkan med UKF.

Sönd 1 okt. Håtunaleken. Håtuna kyrka. Kl 18.00

Renässansmusik och föredrag kring Håtunaleken och inslag från teaterföreställningen

För musiken ansvarar Gunnar Englund.

Arr. Bro pastorat, Håtuna och Håbo-Tibble hembygdsförening.

Programpunkterna kring 700-årsminnet är i skrivande stund inte helt klart. *Se annonser i lokalpressen.*

Erikskrönikan är enda källan till händelsen och artikeln Håtunaleken - är den något högtidlighålla? finns i Nyhetsbrev 2005:1 och på UKF:s hemsida.

Onsd 4 okt. kl 19. Hembygdsgården Klint i Bro

Runstenar i tid och rum.

Varför slutade vi resa runstenar? Men vi fortsatte att använda runor även efter vikingatiden - finns det yngre inskrifter även i Upplands-Bro? Vad hände med runstenarna efter vikingatiden? Står de kvar på ursprunglig plats? Försvunna runstenar - och nyfunna. Kan man hitta fler runstenar - och var ska man leta? Hur forskar man på runstenar? Språkvetenskapligt, Arkeologiskt, Religionsvetenskapligt m.m. Litteraturtips. Länk på UKF:s hemsida till [Jan Owes hemsida Runologi](#)

Läs om Upplands-Bros runstenar på UKF:s hemsida

Arr. UKF och Bro-Lossa hembygdsförening

Onsd 25 okt kl 19.00. Dagcentralen i Bro Centrum. Kostnad 40:-

Kyrkoherdarnas roll i samhället på 1700-talet.

Föredrag av *Carin Bergström*, museichef på Skokloster.

I Sverige utvecklades prästämbetet på ett annat sätt än

i Europa. Prästen var inte bara själasörjare utan en statens sändebud med omfattande direktiv för församlingsbornas göranden och låtanden. Hans ställning i samhället påverkades också av att han vanligtvis inte valdes av den kyrkliga myndigheten utan av folket eller av någon stor jordägare i trakten.

Carin Bergström berättar med erfarenhet från sitt avhandlingsarbete på 1980-talet om de svenska prästernas centrala roll i samhällslivet. Det blev en djupstudie i lokalhistorien i några landsortssocknar utanför Uppsala; en studie som vi i UKF hade nytta av när vi sökte efter material som kunde belysa vårt 1700-tal. Svenska präster på landsbygden har, alltifrån 1600-talet ända fram till 1930-talet, i många avseenden gått statens ärenden. Förordningar från kung och riksdag skickades till församlingsprästen som läste upp dem i eller utanför kyrkan.

I det nydaningsarbete för det svenska jordbruket som startades under 1700-talet intog prästen en nyckelposition. Han var ju vanligtvis jordbrukare och blev ofta föregångare i bygden för den av staten önskade utvecklingen. I sockenstämma och nämnder intog han en central plats som ordförande och sekreterare. Några av våra egna präster lyckades driva igenom uppmaningen om inrättande av sockenmagasin, som skulle vara en buffert inför ofta förekommande missväxtår, men också kunna ge socknen inkomster för andra gemensamma ändamål.

Litteratur - Böcker, artiklar på hemsidan:

Lantprästen - Prästens funktion i det agrara samhället 1720-1800. Oland-Frösåkers kontrakt av ärkestiftet [Jacob Mörk](#) - romanskrivande präst i Bro och Bro sockenmagasin. UKF:s hemsida

[Kungl. Maj:ts och Landshövdingens kungörelser](#) i sammandrag. Ur Låssa kyrkas arkiv. Hemsidan.

Under november har två andra föreningar program som berör UKF:s verksamhet och intresseområde

Lörd 18 nov. , G:la landsvägen 4, Kungsängen Öppet hus på Villa Skoga 13 - 16.

Bl.a. berättar Börje Sandén om den historiska bakgrunden till byggnaden och dess byggherre Oscar Sjölander, folkskolläraren, kantorn, riksdagsmannen som arbetade för avskaffande av lantarbetarnas statsystem

Arr. ABF

Sönd. 19 nov Ulvsättra bygdegård, Kallhäll Historia café. Kl 14 - 16.

Almarestäket genom tiderna.

Börje Sandén berättar.

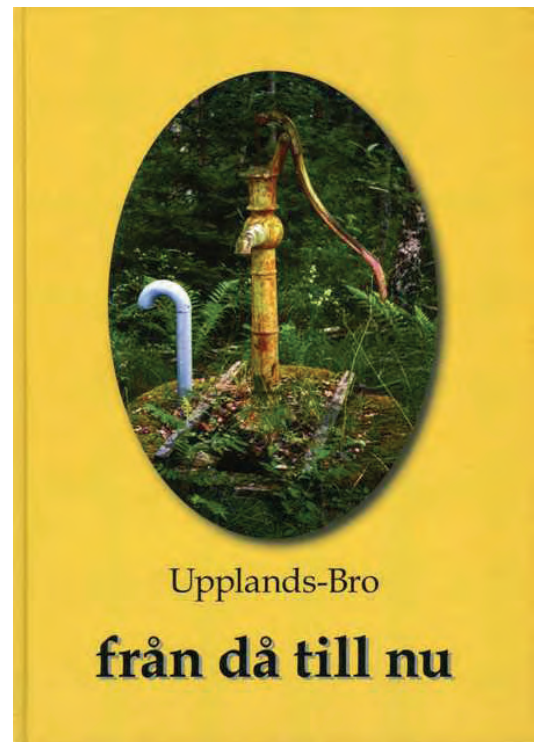
Arr. Ulvsättra bygdegård

Du har väl köpt nya hembygdsboken Upplands - Bro från då till nu

190:- kontant på biblioteken eller 235:- (inkl. porto) på UKF:s pg 27 58 94-4

Innehåll

- 8 *Till Börje.*
- 10 *Kunskap om hembygd ger trygghet.*
- 10 Vår bevarade kunskap.
  - 13 Låssa socken under 50 år.
  - 19 Jordbruket under 1900-talet.
  - 27 Jordbrukets historia.
- 33 *Jord och människor i Upplands-Bro under hundra år.*
- 33 Jordens ägare.
  - 39 Upplands-Bro-borna år 1900.
  - 49 Statare - Mälardalens nomader.
  - 85 Torp och torpare.
  - 89 Torpvandring i Håtuna.
  - 96 Soldatrotar.
  - 97 Egna hem till mindre bemedlade på landet.
  - 102 Bruka annans jord.
- 109 *Trädgårdsodling och kommunikationer.*
- 109 Trädgårdsnäringen
  - 117 Med ångbåt till och från Upplands-Bro.
  - 143 Livet på bryggor och båtar.
  - 155 Bilar och bussar tar över.
- 159 *Gammal jordbruksmark med annorlunda användning.*
- 160 Charlie Norman spelar upp ett trevligt mellanspel.
  - 163 Gabriella och hennes välformade kusiner.
  - 167 Då fanns lokaltidningar - nu matas vi med annonsblad.
  - 170 Champagne Tranic.
  - 172 Alexandra och Charlie brukar jorden i takt med tiden.
  - 174 Golf - ett sätt att skapa världskändisar och hålla marker öppna.
  - 175 Kungsängen Golf Club - och Bjällbo i Ryd.
  - 179 Lennartsnäshalvön bjuder oss en rad alternativ.
  - 183 Aske som försöksgård och modern konferensgård.
- 193 *När krigarna invaderade socknen.*
- 193 Svea Livgarde.
  - 196 Livgardet till häst.
  - 198 Ortsbor berättar om Västra Ryd 25 år efter.
- 203 *Förortskommunen Upplands-Bro.*
- 203 Kommunplanering.
  - 215 Planeringen måste ske så nära människor som möjligt.
  - 219 *Brogård - från mönsterjordbruk till framtida upplevelseindustri.*
- 256 *Slutord.*
- 258 *Ord och uttryck.*
- 262 *Källor och litteratur.*
- 270 *Personregister.*
- 275 *Geografiska namn.*
- 280 *Författarna.*
- 281 *Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut (beskrivning av UKF).*

UKF:s hemsida 1996 - 2006

– några exempel på det värdefulla med internet för såväl UKF som besökare.

De medlemmar som har kopplat upp sig till internet har säkert märkt att UKF allt mer utnyttjar sin hemsida för publicering av det interna arbetet. I år känns det angeläget att påminna om att vi varit i cyberrymden i 10 år – vilket är en ovanligt lång tid i internetsammanhang. Det skulle dröja ytterligare flera år innan Sveriges hembygdsförbund öppnade sin hemsida.

Det har visat sig att den hembygdsforskning vi bedriver ibland uppmärksammas positivt av antikvariska institutioner, som därmed ger oss god reklam för vår verksamhet.

Länsmuseet hittar utställningsmaterial

När Stockholms läns museum i maj flyttade till nya lokaler i Atlas Copcos f.d. fabriksbyggnader i Nacka vill man bryta den gamla utställningstradition med montrar i kronologisk ordning för stenålder, bronsålder, järnålder osv. Man vill i stället spegla länets historia genom ett tiotal engagerande levnadsöden i en av de två fasta utställningarna som har namnet "Ett annat liv". En av dessa personer hittades på UKF:s hemsida.

Jag hade för ett par år sedan fått veta av hembygdsföreningen i Håtuna att Maj Hallberg skrivit om sin moders livsöde i en lång berättelse som hon kallat En arbetarkvinnas liv. Den hade tillkommit i samband med projektet Vi skriver i Upplands-Bro under slutet av 70-talet, men den var så lång att den inte publicerades i serien utan fick en egen plats på biblioteket. Eftersom UKF publicerat själva skriftserien på hemsidan lade jag Maj:s berättelse som fristående under rubriken Ortsbor berättar. Det var där som länsmuseet hittade artikeln.

Maj Hallberg med familj och vänner och UKF var inbjudna till den högtidliga invigningen av museet 7 juni 2006. Eftersom en del av hennes berättelse utspelades på Livgardets skjutfält fick jag nyligen tillfälle att för museet och de anhöriga visa platsen där Maj och hennes föräldrar bodde en tid innan de blev egna lantbrukare inom det statliga "Egna hems-projektet" i början av 1900-talet, vilket UKF behandlat i några nummer av Kultur & Historia".

Runstenarna

Ett av de första ämnena vi lade ut på hemsidan

var våra runstenar. Det blev omedelbar respons från runverket som "ville stjäla" lite av vår uppläggning. Det blev anledning till en utökad beskrivning och tillägg av fler bilder.

Den som söker fakta på hemsidor måste emellertid vara medveten om att det kan finnas många sakfel, som bara kan rättas av den som skrivit texten. (undantagandes sajten Wikipedia, där utomstående kan skriva text och göra kommentarer, en "encyklopedi med öppet innehåll"). Därför är det hedrande för oss att Vitterhetsakademien har kvalitetsgranskat två av våra forntidssajter. Förutom den om runstenar också våra uppgifter om Granhammarsmannen.

Släktforskare finner betydelsefulla fakta om släkten

När släktforskaren funnit tillgängliga fakta om sina anfäder i de olika kyrkböckerna kommer naturligtvis önskemålet att få veta mer om den miljö i vilken de levat. Det ligger då nära till hands att vända sig till hembygdsföreningen i den aktuella bygden för att höra vad den har att erbjuda. När nu alltfler hembygdsföreningar öppnar hemsidor med information om bygdens historia får släktforskaren en möjlighet att hemifrån söka och kanske finna intressanta upplysningar.

Under våren har UKF haft e-postkorrespondens med en ättling till en indelt soldat under Negelstena gård. Svensk-amerikanen skrev Negelstena i den internationella sökmotorn och fann UKF:s artikel med 30-talet bilder av alla byggnader från 1910-talet inklusive soldattorpet. Efter kontakt med mig kunde jag hänvisa till våra sökbara sidor där Ortsbor berättar och skriver om bygden. (438 + 431 A4-sidor). Det skulle visa sig att centrala delar av hans släkts historia före emigrationen till USA fanns i ett par artiklar i en av våra hembygdsböcker. Snabbt kunde jag överföra dem till hemsidan. Vid en intervju med en 90-årig släkting som vi gjort hade vi fått en tryckt levnadsberättelse där fadern till vår svensk-amerikan figurerade. Även den berättelsen sändes till USA. En sökning på enbart UKF:s hemsida ger 28 träffar. En sökning på svenska sidor ger 158 träffar. Vid en av dem finns flygbilder från 1930-talet.

Visst går det att sitta hemma vid datorn och forska.

Synpunkter och betraktelser i historiska och antikvariska ämnen

På hemsidan har jag påbörjat en serie artiklar kring de *lokalthistoriska studiernas roll* i allmän historieforskningen. Många sådana frågor har förvisso redan diskuterats i de över 70 nyhetsbrev som medlemmarna fått sedan starten 1987. Om du inte själva har dem kvar finns de i pärmar på biblioteken i Bro och Kungsängen och sedan en tid också på hemsidan i sökbar form. Hemsidan ger möjlighet till betydligt utförligare texter än i nyhetsbrev och böcker och kan dessutom förse med länkar till redan skrivna artiklar.

Historieforskningen sysselsätter sig vanligtvis inte med lokalhistorien. Det är väl inte förrän under senare år som avlönade historiker fått möjlighet att ägna sig åt lokalhistorisk forskning. Den tycks mest ta sig uttryck i kurser i lokalhistorisk forskning vid en del universitetsstäder. Den lokalhistoriska forskningen i landet sker huvudsakligen, så vitt jag kan bedöma, utanför den akademiska världen, mestadels inom hembygdsrörelsen. Så är fallet i Upplands-Bro och andra kranskommuner till Stockholm som jag har möjlighet att överblicka.

Med Upplands-Bros geografiskt centrala belägenhet under forntid och medeltid har ett antal rikshistoriska frågor kommit att beröra bygden på ett intressant sätt. Med den här artikeln som utgångspunkt har jag för avsikt att uppmärksamma ett antal händelser och platser som har karaktär av rikshistoria. Jag vill belysa dem nerifrån, utifrån ett lokalhistoriskt perspektiv, och med den motiveringen att kunskapen om lokala förhållanden ställer andra frågor än vad de som forskar med sikten inställt på rikshistoria ställer sig, när de råkar beröra vår bygds historia. Dessutom blir rikshistorien intressantare för bygdens folk när den kopplas till någon plats eller person i lokalsamhället. Men ett mer närgånget studium kan också ge en vidgad syn på sakfrågan, ja rent av bidra till en annan tolkning än den traditionella. Mina studier under närmare fyrtio år har övertygat mig om att så är fallet.

Längre fram kommer jag att ge några exempel på frågor som jag tänker ta upp till behandling. Först vill jag något litet *diskutera begreppet historia*.

Finns det någon definition på begreppet historia?

Historien kan återges på många olika sätt. I århundraden gällde den regeln att det var den *rätta* historien som skulle berättas och föras vidare till kommande generationer. Det skulle dröja länge innan man började intressera sig för den *sanna* historien. Men - kan man verkligen komma åt den sanna historien? Även ett okomplicerat historiskt skeende uppfattas olika av dem som är inblandade.

När vi i UKF år 1990 beslöt att berätta vår bygds historia i en bokserie gav vi den överrubriken: *Vad hände egentligen?* Det valet skall ses mot bakgrunden att kommunens hembygdsbok från 1984 heter *Det hände i Upplands-Bro* och att dess evenemangskalender går under namnet *Det händer i Upplands-Bro*. Frågan gällde i första hand inte att ifrågasätta den forskning som bedrivits utan snarare att lite utförligare berätta om sådant som blivit alltför styvmoderligt behandlat i hembygdsboken. I förordet till *Vad hände egentligen?* del 2, 1992 (*Skolans historia i Upplands-Bro*) diskuteras frågan om *den sanna historien*. Artikeln finns på hemsidan.

Ordet historia är mångtydigt. Vi använder det i uttryck som "den svenska historien" men också i en mängd andra kombinationer som inte har med vetenskaplig historia att göra. Engelska språket använder de två orden *history* och *story* för att i någon mån särskilja begreppen.

Men frågan har fler dimensioner. Man brukar framhålla att ordet kommer från grekiskan, där det har betydelsen 'undersökning', då man får 'veta' något. Men nu blir det dags att besinna talesättet "ordets makt över tanken". När ordet 'historia' används i vetenskapligt sammanhang så vill vi gärna tro att det alltid är den sanna historien vi tar del av när vi läser historisk litteratur. Men det kan man inte vara säker på. Trots att historien är resultatet av noggranna undersökningar så finns här faktorer som omärkligt påverkar tolkningen i en viss riktning.

I det här resonemanget utgår vi från att det aktuella historieavsnittet har skapats på professionellt sätt, att forskaren har tagit del av alla tillgängliga fakta, att ämnet har diskuterats med andra forskare i något forum och att källorna kri-

tiskt granskats. Även om alla tänkbara kriterier är uppfyllda så finns det en felkälla i själva historieskrivningens idé. Historieskrivning är - som ordet säger - något skrivet, något författat. Nu talar vi inte om medveten förfalskning eller avsiktlig utelämnning av vissa fakta, vilket vi genom alla tider sett - och ser - exempel på. Den seriösa forskaren är, trots alla ambitioner att skriva det som verkligen hänt, påverkad av den miljö som forskningen bedrivs i. Studenten påverkas av professorns åsikter och denne av det forskningsläge som genom generationer skapats på den historiska institutionen.

Denna omständighet återkommer jag till när det blir dags att kritiskt analysera den historiska beskrivningen av exempelvis: *Stora daldansen, Fornsigstuna, platsen för det hedniska templet som Adam av Bremen berättar om i sin bok från 1000-talet, och Olav den Heliges seglats i Mälaren*.

Historien är alltid författad – historieforskning är såldes liktydigt med historie-skrivning! Historien såsom vi känner den är alltid författad. Sanningshalten beror, som vi sett, på kompetensen hos den som lämnat den skriftliga redogörelsen men också på vederbörandes avsikt med sin 'undersökning'.

Ett talande exempel härpå har vi nyligen kunnat ta del av när *en av de äldsta läroböckerna* i svensk historia nyligen publicerades i nyöversättning från latinet. Det handlar om *Johannes Schefferus'* "En bok om det svenska folkets minnesvärda exempel" från 1671. Schefferus var lärare i retorik, dvs värtalighet, vid den institution vid Uppsala universitet, som Gustav II Adolf inrättade för att statliga tjänstemän, läs adelsmän, skulle få en mer adekvat undervisning än vad den prästutbildning gav, som dominerade universiteten. Undervisningen syftade således till att utbilda politiker att i tal övertyga sina åhörare om riktigheten i det framförda. Det ingick också i undervisningen att lovprisa kungarna ur Vasaätten. När det svenska stormaktsväldet växte skulle historikerna ge den *rätta bilden* av vårt lands ärorika historia.

Det finns som bekant otaliga exempel på att "segraren skriver historien" – och detta gäller förvisso inte bara i krig. Den som på ett eller annat sätt har makt driver igenom sin åsikt. Och makten kan kamoufleras med fagert eller övertygande tal. Cicero var inte bara värtalare, han var politiker i grund och botten.

"Du tronar på minnen från fornstora dar" skrevs innan den radikalt förändrade grundinställningen till meningen med att skriva historia uppkom genom den tyske historikern Leopold von Ranke, som brukar kallas den vetenskapliga historieskrivningens fader. Hans tes var att historikern skulle reda ut "vad som egentligen hänt". Läs mer härom i förordet till *Vad hände egentligen?* del 2 eller på hemsidan. Seriens benämning tar fasta på Rankes definition.

I en modern svensk lärobok om *historieskrivningens historia* sägs att var tid har sin historieskrivning, vilket betyder att historien faktiskt "revideras" enligt de för tillfället aktuella åsikterna om sättet att skriva och värdera historien.

När allt kommer omkring kanske historien i själva verket mera liknar en "story" - en historia som roar åhöraren. Det verkar rent av som om historien egentligen är en filosofisk spekulering. Den tanken stod verkligen klar för mig när en historisk tidskrift nyligen diskuterade påståendet "att historien alltid är något skrivet, något författat, att *det finns en föreställning om att historien består av objektiva fakta* som forskaren fastställer efter vissa principer. Författade texter är långt ifrån objektiva eller neutrala".

Rapport från årsmötet

Vid årsmötet *avgick Bengt Borkeby* ur styrelsen efter ett mycket engagerat arbete sedan 1994, bl.a. som v. ordförande. Ny v. ord. är *Ulla Zetterberg* och ny styrelsemedlem *Johan Hedin*. Efter Årsmötet höll *Jan Owe* ett mycket berikande föredrag om runskrifter, inte bara de som finns på runstenar. Verksamhetsberättelsen för 2005 finns på hemsidan under rubriken Mer om UKF.

Bengt är en mycket kompetent hembygdsforskare och administratör. Han har tagit egna initiativ till fromma för UKF. Lett cirklar i släkt- och hembygdsforskning och skapat vår *Forskarakademi*, som bl.a. besökt antikvariska arkiv och institutioner. I hembygdsrörelsens samrådsgrupp har han drivit frågor gentemot kommunen. De år vi tryckte böcker i 100-tal åt privatforskare var Bengt ledare för verksamheten. Han har varit redaktör för *Kultur & Historia* och för hembygdsboken *Upplands-Bro - från då till nu*. Med dessa har han lämnat ett för UKF och Upplands-Bro bestående minne av sin forskargärning hos oss, när han nu flyttat till Dalarna för att där fortsätta med nya forskarprojekt. Vi tackar och önskar honom lycka till i sitt nya verksamhetsfält.

I korthet

Våren exkursion

Vid vårens exkursion till Rösaring med den fyra km långa vandringen till Djupdal var det som mest ca 60 deltagare. För några år sedan var intresset så stort för Rösaring att det blev tre vandringar inom loppet av ett år. Vetskapen om platsen och dess intressanta historia är uppenbarligen väl spridd eftersom så många helt nya besökare nu var med för första gången. Det var bara några få medlemmar från UKF bland deltagarna.

Nyhet för i år var att jag kunde rapportera om landshövding Mats Hellströms initiativ att ta upp arkeologins prioriteringar vid val av undersökningsobjekt vid ett seminarium på Stockholms universitet. Han pekade på den ensidighet som gäller för arkeologiska undersökningar i Sverige när det nästan bara är exploateringsgrävningar som görs. Han menade att det borde skapas ekonomiska möjligheter för undersökningar av redan kända fornminnesplatser såsom handelsplatser och kultplatser, varvid han särskilt nämnde Rösaring.

Exit Tibblehuset efter 30 år

Efter ett trettioårigt provisorium är kommunens förvaltningar nu i egna lokaler vid Kungsängens station. De första tjugofem åren efter tillkomsten 1952 av kommunen Upplands-Bro var kommunhuset i Bro centrum för förvaltningarna med bl.a. fullmäktiges sessionssal. Vistelsen i det inhyrda Tibblehuset skulle inte behöva bli långvarig. Vid denna tidpunkt förväntades en mycket snabb utbyggnad. I avgående stadsarkitektens "Testamente" 1969 räknade man då med att 90 - 100 000 innevånare i kommunen år 2000 eftersom bl.a. KF då avsåg att utöka verksamheten till ca 4000 anställda. Man talade om att det egna kommunhuset skulle placeras i trakten av Nygård.

Förvaltningarna flyttade in i början av maj. I samband med visningen erbjöd sig UKF att tills vidare låna ut sin stora bildväv som föreställer "Oden i Upplands-Bro". Kommunens logotype är som bekant den odenfigur som hittades i en grav när motorvägen byggdes genom Kungsängen. Vä-

ven hänger t.v. framför hissarna i huvudplanet. Den gjordes av Gudrun Sandén inför presentationen av kommunen i en utställningshall på Galärvarvet under Kulturhuvudstadsåret 1998. I den tillfälliga lokalen fanns då också de Historiska och Sjöhistoriska museerna

Fullmånen vid Rösaring

Det finns många idéer om hur forntidsmänniskorna använde sina kultplatser. Känt är att himlakropparna spelade en viktig roll i deras ceremonier. Enligt den äldsta något så när fylliga berättelsen om de germanska folken spelar månen en betydelsefull roll. Den skrevs för nästan 2000 år sedan av den romerska historieskrivaren Tacitus. Han säger att "de har sina sammankomster på bestämda dagar vid nymåne eller fullmåne. De betraktar nämligen dess tidpunkter som de mest gynnsamma tillfällen att börja sina företag." Han påstår också att de inte som vi säger att något skall inträffa om si eller så många dagar: "Men det är inte *dagarnas* antal de räknar, såsom vi, utan *nätternas*. Det är med hänsyn härtill som de träffa sina bestämmelser och sina avtal: natten synes dem ha dagen i släptåg".

Mot bakgrunden av Tacitus ord och att fullmånen med ca 19 års mellanrum ligger rakt i söder och mycket lågt berättade jag på hemsidan och i e-post till de medlemmar, vars adresser jag har, att jag fått tips om att fullmånen i juli endast skulle synas över horisonten i knappa 4 timmar och att den då borde lysa effektivt rakt in i processionsvägen. Vi var åtta stycken som fick uppleva den praktfulla synen av en närmast röd och "stor" måne rakt ovanför ceremonikullen. De närmast följande fullmånarna ligger dock månen högre. När vi är framme vid det 19:e året och fullmånen bara ligger någon grad över horisonten kan vi inte från själva processionsvägen se fullmånen eftersom det nu finns viss vegetation som hindrar.

Tisd 8 aug, ca kl 23, 99% av månen, i söder. Månen ovan horisonten ca 6 timmar, varför den ligger högre upp på himlen än i juli.

Ev. 9 aug 100%, ovan horisonten 10 timmar. Information på hemsidan om var tabeller finns på internet. <http://aa.usno.navy.mil/>

Bli medlem i UKF genom insättning av 100:- på pg 27 58 94-4,

Kommunen bjuder inte längre på tryckningen av vårt nyhetsbrev.

Medlemsavgiften är ett viktigt bidrag för fortsatt utgivning av Nyhetsbrevet och Kultur & Historia och för hela verksamheten.

Köp nya hembygdsboken, den ger oss rörelsekapital

Boje Sandén